

БУХГАЛТЕРСЬКИЙ ОБЛІК В СИСТЕМІ УПРАВЛІННЯ АГРАРНИМИ ПІДПРИЄМСТВАМИ

Вольська В. В., к.е.н.

Постановка проблеми. Сільське господарство – складова частина агропромислового комплексу, для ефективного функціонування якої необхідне надходження всебічної, об'єктивної та оперативної інформації, яка дозволить комплексно і всебічно оцінити діяльність аграрних підприємств та керувати ними. Своєчасна адаптація до зовнішніх умов, аналіз альтернативних варіантів розвитку і вироблення механізмів їх реалізації багато в чому залежать від інформації, яка може бути отримана при ефективній системі бухгалтерського обліку та контролю, що дозволить своєчасно аналізувати і оцінювати тенденції розвитку, використання внутрішніх ресурсів, процесів виробництва і майбутніх можливостей. Це забезпечить своєчасне виявлення небажаних відхилень, їх усунення та сприятиме ефективному функціонуванню системи управління, спрямованої на збільшення доходів аграрних підприємств.

Аналіз останніх досліджень. Значний внесок у дослідження актуальних проблем теорії та методології обліку внесли наступні вчені Ф. Ф. Бутинець, М. Т. Білуха, С. Ф. Голов, К. Друри, М. Жук, Р. Паркер, Р. Паркер, М. З. Пизенгольц, П. Т. Саблук, П. Страсман, Н. М. Малюга, Ю. С. Цал-Цалко, Л. І. Хоружий, А. Д. Шеремет, Т. В. Шишкова. Однак, незважаючи на наявність безперечних досягнень у цій галузі, безперервний процес розвитку економіки та її сучасний стан вимагають проведення подальших досліджень, спрямованих на вдосконалення обліково-аналітичного забезпечення аграрних підприємств.

Мета дослідження полягає в обґрунтуванні сучасної концепції розвитку бухгалтерського обліку як основної функції управління. *Об'єктом дослідження* є бухгалтерський облік в аграрних підприємствах. *Методика дослідження.* Для вирішення поставлених завдань застосовувалися діалектичний, індуктивний і дедуктивний методи, історичний і логічний підходи.

Результати дослідження. Досягти успіху в управлінні аграрним виробництвом без відповідного досвіду і знань неможливо. Щоб збільшити шанси на успіх, необхідно мати максимум доступної інформації, що може бути досягнуто за рахунок ведення на підприємствах бухгалтерського обліку.

В.Г. Швець вважає, що бухгалтерський облік — це процес виявлення, вимірювання, реєстрації, накопичення, узагальнення, зберігання та передачі інформації про господарську діяльність підприємства зовнішнім та внутрішнім користувачам для прийняття рішень [1].

На думку В.В. Сопко, бухгалтерський облік акумулює узагальнюючі дані — інформацію про стан господарства, його складові (елементи) і стан та зміни, що відбулися у суспільному житті, про стан взаємозв'язків та взаємовідносин цього господарства з іншими господарствами. На основі цих даних визначаються результати господарювання, новий стан господарства та виробничих відносин. Інакше кажучи, термін «бухгалтерський облік» характеризує поняття «облік суспільних економіко-правових (ринкових) відносин суб'єктів господарювання», тобто правовласників. Розуміння цього є першою передумовою побудови бухгалтерського обліку — першим його принципом, оскільки кожний власник за законами відповідного суспільного формування (муніципалітету, держави тощо) зобов'язаний визначити свої економіко-правові (ринкові) відносини за станом та змінами стану на певні дати та певний час [2].

Отже, бухгалтерський облік являє собою сукупність процесу збору, підготовки, реєстрації та зведення облікової інформації підприємств залежно від законодавчо встановленої або обраної системи ведення обліку.

Основними функціями управління діяльністю аграрних підприємств господарств є

прогнозування, планування, організація діяльності, облік, аналіз і оцінка результатів, контроль і регулювання господарських процесів. Більшість з цих функцій управління співпадають у часі, вони взаємопов'язані, взаємозумовлені і роблять один на одного сильний вплив. Вони зачіпають і оперують такими об'єктами управління як капітал, земля, праця, врожай, поголів'я худоби, техніка і т.д. На ефективність управління цими об'єктами і на вибір способів організації процесів управління впливають чинники навколишнього середовища – економічні, політичні та соціальні. Для урахування цього впливу використовується прогнозування поведінки об'єктів управління і впливу факторів навколишнього середовища. Як відомо, всі функції управління повинні базуватися не тільки на нормативних, планових і прогнозних показниках, але і на фактичних даних, тобто даних бухгалтерського обліку. Тому система бухгалтерського обліку повинна бути пристосована до специфічних особливостей організації та ведення аграрного господарювання.

Основна мета бухгалтерського обліку в аграрних підприємствах полягає в отриманні інформації не тільки для складання фінансової та податкової звітності, але і для аналізу показників ефективності виробничої діяльності та для прийняття управлінських рішень щодо стратегії розвитку господарств. Тому для організації гнучких і ефективних систем бухгалтерського обліку в аграрних підприємствах необхідно використовувати всі методичні прийоми і правила бухгалтерського обліку як функції управління виробництвом: документацію, інвентаризацію, оцінку, калькуляцію, рахунки і подвійний запис, бухгалтерський баланс та звітність.

Процес розвитку бухгалтерського обліку припускає наявність змісту і форми [3]. Зміст бухгалтерського обліку визначається як сукупність інформації для управління господарськими процесами підприємства. Ефективне використання інформації в управлінні і зовнішніми користувачами за допомогою вирішення завдань і виконання призначення бухгалтерського обліку можливо тільки шляхом розвитку і здійснення всіх його функцій, технологій і механізмів. Виходячи з цього, повинні визначатися процедури обліку, алгоритми обробки даних, реєстри бухгалтерського обліку, способи і форми узагальнення та подання інформації, періодичність її отримання, що багато в чому залежить від обраної форми обліку. Форма бухгалтерського обліку - це спосіб організації, відображення, накопичення і зберігання для управління інформації про факти господарського життя, яка визначається сукупністю взаємопов'язаних структурних елементів (реєстрів, рахунків), процедурами і правилами обробки первинних даних, їх реєстрації і перетворення в бухгалтерську звітність. При цьому форма обліку повинна відповідати наступним вимогам: організації змісту обліку; раціональності; економічності і якості роботи бухгалтерських служб, отримання необхідної інформації про господарські процеси підприємства.

Основною метою діяльності підприємства є отримання прибутку. Інформаційне забезпечення управління прибутком являє собою процес цілеспрямованого підбору інформативних показників для використання в процесі аналізу, планування і прийняття управлінських рішень. Ці показники формуються за рахунок зовнішніх і внутрішніх джерел інформації.

Впровадження ринкових елементів господарювання, утворення великої кількості аграрних приватних підприємств змінили завдання і функції системи бухгалтерського обліку, зумовили нові вимоги до формування звітної інформації. Доцільно виділити із загальної системи бухгалтерського обліку підсистеми фінансового (для потреб зовнішніх користувачів), управлінського (для внутрішніх користувачів) та податкового обліку.

Необхідність формування інформації в відокремленій підсистемі податкового обліку визначається існуючими нормами податкового законодавства, який встановив для цілей оподаткування спеціальний термінологічний та методологічний підхід до визначення об'єктів оподаткування, в тому числі і прибуток організації. Мета податкового обліку полягає у поданні повної, своєчасної та достовірної інформації про податкові

зобов'язання організації для користувачів, у першу чергу в особі податкових органів.

Визначаючи місце управлінського обліку в системі управління аграрними підприємствами, слід відмітити, що управлінський облік включає в себе весь комплекс управлінських завдань і функцій, тому є поняттям більш широким, ніж бухгалтерський облік. Одночасно, розуміємо, що частина функцій, спрямованих на вдосконалення інформаційного забезпечення, властивий і системі бухгалтерського обліку. Тому справедливим є визнання в системі бухгалтерського обліку управлінських аспектів формування та використання прибутку.

Цілі і завдання управлінського обліку полягають у формуванні інформації для потреб управління. Спираючись на дані управлінського обліку здійснюється контроль і прогнозування витрат, проводиться аналіз альтернативних шляхів розвитку підприємства та вибір найефективніших, аналізується динаміка прибутку по різних напрямках діяльності підприємства.

Висновки. Єдність всіх підсистем бухгалтерського обліку полягає в тому, що на основі інформації кожного їх них приймаються управлінські рішення. Показники фінансового обліку дозволяють зовнішнім користувачам, наприклад інвесторам, приймати рішення про можливість інвестування в дане аграрне підприємство. Управлінський облік надає менеджерам інформацію необхідну для вирішення широкого кола питань, таких як ціноутворення, контроль за матеріальними ресурсами і т.д. Податковий облік являє дані про величину податкових платежів, визначає частку прибутку, використовуваної на обов'язкові платежі та ін.

Використані джерела інформації

1. Швець В. Г. Теорія бухгалтерського обліку: Підручник / В. Г. Швець. – К.: Знання, 2004. – 447 с.

2. Сопко В. В. Бухгалтерський облік в управлінні підприємством: навч. посіб. / В. В. Сопко. — К.: КНЕУ, 2006. — 526 с.

3. Єфремов С. А. Бухгалтерський облік в системі управління господарською діяльністю [Електронний ресурс] / С. А. Єфремов. – Режим доступу: <http://gdzna5.ru/abstracts/buxgalterskij-uchet-i-audit>